

МЕДИЧНІ НАСЛІДКИ ЧОРНОБИЛЯ – ДЕ Ж ПРАВДА?

Адаптований витяг за матеріалами досліджень медичних наслідків Чорнобильської аварії д-ра мед. наук Базики Д.А.*

П'ятнадцять років минуло з дня Чорнобильської аварії, а дебати щодо її наслідків не вщухають. Де ж правда? На початку нового тисячоліття інтенсивність дискусій, суперечок і припущень відносно впливу радіації на людський організм, по суті, не зменшується. У цьому нарисі ми розповідаємо про те, що робиться для досягнення міжнародного розуміння істинного впливу Чорнобильської катастрофи на людей.

В пошуках істини

Запитайте пересічного українця – і, ймовірно, одержите пряму відповідь. Вплив на стан здоров'я постраждалих від катастрофи є значним. Епідеміологічні дослідження в Україні й колишніх радянських республіках свідчать про значне зростання рівня захворюваності. Але світове товариство за межами цих країн переконати важко. Конференції Міжнародної агенції з атомної енергії та Всесвітньої організації охорони здоров'я і зараз утримуються від визнання обґрунтованості цих даних. Ось чому міжнародні експерти привітали ініціативу Франції та Німеччини щодо спільного вивчення наслідків катастрофи за підтримки кількох визнаних у світі спеціалістів. Основою цієї діяльності є один з трьох проектів так званої Франко-німецької ініціативи, який реалізується під егідою Міжнародного Чорнобильського центру.

Факти та сумніви

Цей проект присвячено вивченню впливу аварії на стан здоров'я людей в Україні, Білорусі та Росії. Оцінка дії радіації, як правило, проводиться за принципами класичної радіобіології, яка, наприклад, спирається на дані щодо збільшення кількості випадків раку та лейкемії серед жертв атомного бомбардування в Японії. Інші прояви, такі, як генетичні дефекти, розумова відсталість та рівень смертності, залишаються предметом серйозних досліджень. Під час роботи за франко-німецьким проектом було накопичено багато даних стосовно онкологічних хвороб серед жителів забруднених територій.

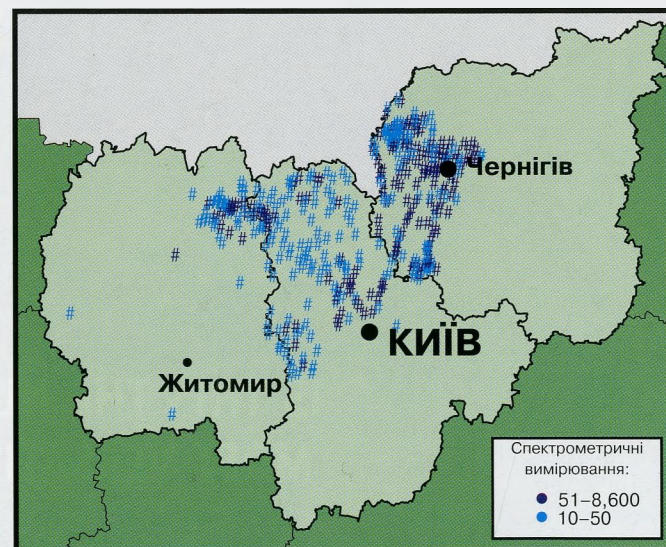
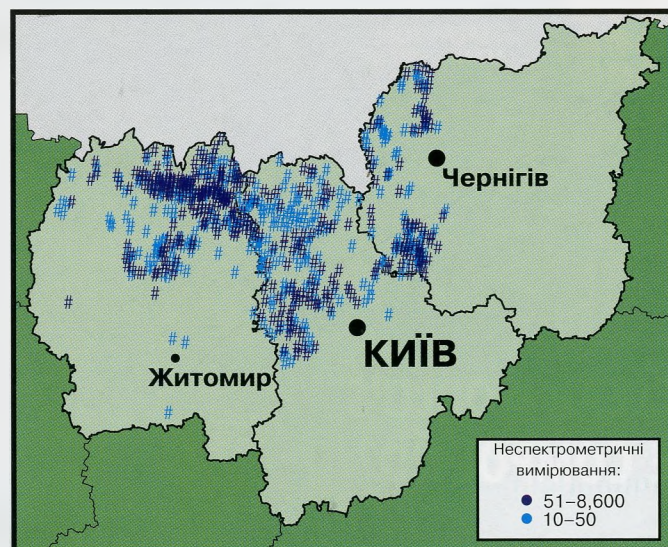
Але для однозначного сприйняття ця інформація має пройти ретельну перехресну перевірку достовірності.

У 2000 р. проект було розширено з метою вивчення раку щитовидної залози у зазначених країнах. Група дозиметристів Наукового центру радіаційної медицини Академії медичних наук України відіграла важливу роль у цій роботі, вимірюючи рівень опромінення щитовидної залози.

Частота випадків лейкемії давно визнана індикатором опромінення. Російські вчені встановили її зростання серед ліквідаторів аварії на ЧАЕС, але Комітет з дії атомної радіації ООН так і не визнав наявності такого зв'язку. Спостереження за станом здоров'я дітей Білорусі також не виявили зростання частоти випадків лейкемії. Остаточні висновки залежатимуть від результатів досліджень в Україні. Результати аналізу лейкемії в областях з високим (Житомирська) та середнім (Київська, Чернігівська) рівнем забруднення будуть порівнюватись з результатами для «чистої» території (Сумська область).

Дослідження таких генетичних дефектів, як вроджені вади розвитку, зниження розумових здібностей та дитяча смертність, також стикаються з труднощами через відсутність порівняльних даних з доаварійного періоду. Тільки Білорусь, яка є учасником Європейської бази даних EUROCAT, має налагоджену систему аналізу генетичних дефектів. Україна та Росія не мають подібної системи, хоча вона може бути впроваджена, якщо результати досліджень останніх трьох років доведуть її ефективність. Однак Україна веде перед в інших напрямках. Це стосується вивчення стану здоров'я та розумових здібностей у дітей, опромінених в період до народження.

Кількісний розподіл прямих вимірювань щитовидної залози на вміст радіоактивного йоду на території України у травні–червні 1986 року

Проводиться розшук і обстеження дітей, які були евакуйовані з Прип'яті, при необхідності проводиться відповідне лікування. Росія запровадила таку систему із запізненням – лише в 2000 р., а Білорусь її ще не має. Протягом 2000 р. було розпочато декілька підпроектів з виконанням всесвітньо визнаних методик для визначення рівнів психогенного стресу, аналізу порушень харчування, дефіциту вітамінів та незамінних амінокислот.

Поки за проектами, подібними до Франко-німецької ініціативи, не буде проаналізована інформація про фізичні й фізіологічні прояви і встановлена їх кореляція

з відповідними дозиметричними даними, дискусії не вщухатимуть. Водночас без єдиного міжнародного розуміння істинного впливу чорнобильської аварії, припущення, більшість з яких залежатиме від позиції поборників тієї чи іншої ідеї, будуть джерелом найрізноманітніших висновків.

* Дмитро Анатолійович Базика є заступником директора з наукових питань Наукового центру радіаційної медицини Академії медичних наук України; він є також координатором проекту МЧЦ з вивчення медичних наслідків чорнобильської катастрофи в рамках Франко-німецької ініціативи.